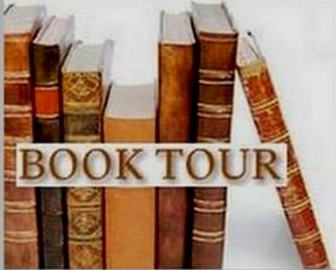

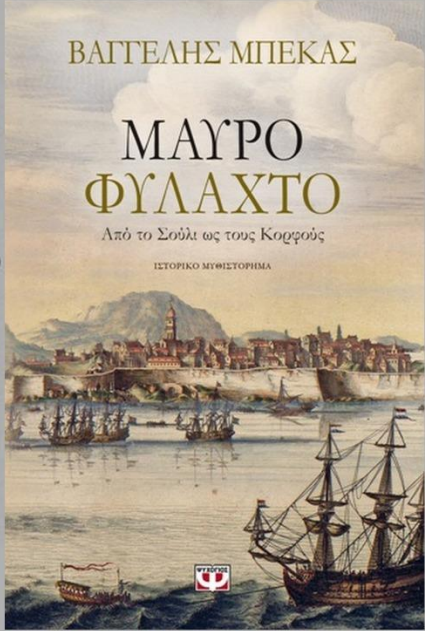

Μια κριτική προσέγγιση στο ιστορικό μυθιστόρημα "Το μαύρο φυλαχτό - από το Σούλι ως τους Κορφούς" του Βαγγέλη Μπέκα από τις εκδόσεις Ψυχογιός

2017-10-03 15:40

www.booktourmagazine.com

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΜΠΕΚΑΣ

ΜΑΥΡΟ
ΦΥΛΑΧΤΟ

Από το Σούλι ως τους Κορφούς

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Σήμερα η στήλη
“ΜΙΑ ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ”
ανιχνεύει το βιβλίο
“Μαύρο φυλαχτό”
του Βαγγέλη Μπέκα

Επιμέλεια: Διώνη Δημητριάδου

Η γραφή ενός μυθιστορήματος δεν είναι εύκολη υπόθεση, αυτό να το τονίσουμε εξ αρχής. Η μεγάλη αφήγηση, σε κάθε περίπτωση απαιτεί πολύ προσεκτική μελέτη της εποχής, που πρέπει να αποδοθεί με αληθοφάνεια για να κερδίσει τον αναγνώστη, οι ήρωες (και όχι μόνον ένας ήρωας όπως στις μικρότερες αφηγήσεις) πρέπει να μοιράσουν τους ρόλους, ώστε να πλαισιώνουν την κεντρική μορφή με τις αποστάσεις που ο καθένας έχει από αυτήν, ο συγγραφέας οφείλει να συνταιριάζει την εποχή και τους ήρωες με την κατάλληλη κάθε φορά και για κάθε πρόσωπο γλώσσα και συμπεριφορά. Ειδικότερα σε μια εποχή κρίσης, όπως η δική μας εδώ και χρόνια, είναι μάλλον αδύνατη μια απόπειρα γραφής μυθιστορήματος που θα μιλά ακριβώς γι' αυτά που ζούμε, μια που ο συγγραφέας αποτελεί κομμάτι του ψηφιδωτού, και αδυνατώντας να απομακρυνθεί από την εποχή του, προκειμένου να έχει πλήρη εποπτεία, καταλήγει σε παραμορφωτικές εικόνες επηρεασμένες από ιδεολογικές και άλλες περιοριστικές παραμέτρους που διαμορφώνουν τον κόσμο του βιβλίου του. Η στροφή, επομένως, στο ιστορικό μυθιστόρημα παρουσιάζεται ως λύση θεματικά ενδιαφέρουσα, με την

προϋπόθεση ωστόσο ότι ο συγγραφέας θα κατορθώσει να αποδώσει το κλίμα μιας περασμένης εποχής, να αναμετρηθεί με άλλα λόγια με την αληθοφάνεια του επινοημένου λόγου του.

Ο Βαγγέλης Μπέκας επιχειρεί αυτό ακριβώς στο νέο του βιβλίο. Μας μεταφέρει στα προεπαναστατικά χρόνια, μια εποχή όχι μόνο μακρινή αλλά και δύσκολη στην αναπαράστασή της, καθώς δεν υπάρχουν πολλά στοιχεία αναφοράς, αλλά και γεμάτη από θρύλους και δεισιδαιμονίες, ως απότοκο μιας κοινωνίας κλειστής και απομονωμένης, όπως αυτή του Σουλίου που επέλεξε ως κύριο τόπο των δρώμενων. Η ιστορία του, έτσι, κρίνεται από τη μια ως μυθοπλασία στα δεδομένα πλαίσια μιας λογοτεχνικής απολαυστικής ανάγνωσης, και από την άλλη ως μεταφορά επαρκών και πιστών στοιχείων, ώστε να μην προδίδεται η εποχή και να μη διαστρέφεται η ιστορική αλήθεια. Ο ίδιος επέλεξε το θέμα του προφανώς σαν πιο οικείο λόγω καταγωγής (γεννημένος στην Πρέβεζα), παρακινούμενος και από την ιδιαιτερότητα του τόπου, που προσφέρεται ως σκηνικό για την ιστορία του, μια ιστορία που δεν αφορά μόνον τα πολεμικά γεγονότα αλλά στρέφεται γύρω από ένα φονικό και μια αναπόφευκτη βεντέτα. Σκληρό το τοπίο, σκληροί και οι άνθρωποί του, ανελήτητα τα έθιμά τους. Έτσι άραγε φτιάχνονται και οι καλοί πολεμιστές; Το μαχαίρι ή το τουφέκι τους είναι συνέχεια της καρδιάς τους; Γι' αυτό παίζουν κορώνα γράμματα τη ζωή τους στη μάχη, γι' αυτό έτσι κι αλλιώς απαξιώνουν τη ζωή μπροστά στη στεγνή εθιμική τους αιματηρή συμπεριφορά; Και η τιμή του άντρα πώς μετριέται; Στη μάχη ή στην ανταπόδοση ενός φονικού με άλλο ένα;

Βρήκα εξαιρετικά ενδιαφέρουσα την επινόηση του κεντρικού ήρωα, του Μάρκου του Σουλιώτη, ο οποίος μοιάζει να αποτελεί τον αντίποδα των αιμοβόρων πολεμιστών της φυλής του. Ευαίσθητος και μορφωμένος -ευαίσθητος ίσως επειδή είναι μορφωμένος- είχε την ευκαιρία να μάθει δυο γράμματα καλά, να γνωρίσει τη μουσική, να καλλιεργηθεί όπως θα λέγαμε σήμερα. Έτσι, όμως, είναι ο κατάλληλος για να σταλεί στην ημιαυτόνομη Κέρκυρα, όταν οι Γάλλοι καταφθάνουν στα 1797, μετά την κατάρρευση των Βενετών. Οι Σουλιώτες θέλουν να πληροφορηθούν τις προθέσεις τους. Σκοπεύουν να τους συνδράμουν στον ξεσηκωμό τους κατά του Αλή Πασά;

Δίχως πασά ή βασιλιά ήτανε κι οι Φραντσέζοι, σαν εμάς, ελεύθεροι. Θα καταλάβαιναν, θα μας στέκονταν. Κι ο Αϊ Βοναπάρτης, ίδιος με τον Αϊ Γιώργη πάνω

στο άλογό του, θα σκότωνε το θηριό με τα λευκά γένια και τη θεόρατη κοιλιά που δεν είχε χορτασμό.

Ο Μάρκος θα πάει στην Κέρκυρα, εκεί όπου μια άλλη κοινωνία, ένας άλλος κόσμος θα ανοίξει μπροστά του, ταυτόχρονα θα γνωρίσει τον γυναικείο πειρασμό, τον παντοδύναμο έρωτα. Οι ιδέες του Διαφωτισμού, η επαφή με τον Περραιβό, θα του ανοίξουν τα μάτια. Ένας άλλος κόσμος γεννιέται, μια αναμόρφωση της κοινωνίας ετοιμάζεται. Τι σχέση μπορεί να έχει αυτός, ο ορεσίβιος Σουλιώτης, με τα σαλόνια της αριστοκρατίας των Επτανήσιων; Και οι επαναστατικές και ανατρεπτικές ιδέες μπορούν να λειτουργήσουν στο μυαλό των σκληροτράχηλων, απαίδευτων Σουλιωτών;

«Και πώς να μην ακούγατε, αδερφέ Σουλιώτη, η θάλασσα πήρε τη θέση του ουρανού, η πλάση τούμπαρε! [...] Τετρακόσια χρόνια τώρα οι Βενετσάνοι κι οι κόντηδες μας πατούσαν στο σθέρκο, αλλά έφτασε επιτέλους η ώρα να ρίξουμε στις φλόγες τη Χρυσή Βίβλο με τα ονόματα των αρχόντων... »

Ωστόσο δεν είναι αυτό το μοναδικό πρόβλημα που έχει να λύσει ο Μάρκος. Αληθινά, αν μπορούσε να διαλέξει απερίσπαστος, θα προτιμούσε τη ζωή στην εκπολιτισμένη Κέρκυρα, τους Κορφούς όπως τότε ονομαζόταν, αλλά δεν είναι στα χέρια του η όποια επιλογή. Ένα φονικό θα τον τραβήξει πίσω. Η σφαγή της αδελφής του. Κι εδώ, στον τόπο του, το έθιμο είναι ηθικά δεσμευτικό για τον αρσενικό της οικογένειας. Η βεντέτα πρέπει να πάρει σάρκα και οστά για μια ακόμα φορά.

Τη χάλασαν, έγγραφε το γράμμα. Την έσφαξαν. Κι αν έσφαζαν γυναίκα στο Σούλι, ο νόμος ήταν παλιός και καθάριος. Όχι μονάχα ένα, μα τέσσερα παλικάρια απ' τη φάρα του φονιά να χαλάσεις για να 'ρθει το αίμα στα ίσα.

Η τραγική τώρα μορφή του ήρωα ξεκάθαρη στην ιστορία μας. Πώς να υπερβεί την προσωπική του θεώρηση απέναντι στη ζωή και τις αξίες της; Πώς να υπακούσει στην άλλη επιταγή, της φάρας, που μέσα του ακόμα ισχυρή είναι, και πώς να αντικρίζει κάθε μέρα τη ματιά των άλλων που αναμένουν απ' αυτόν την εκπλήρωση του χρέους;

Καταλυτικός παράγοντας ο πόλεμος. Ο Αλή Πασάς ορέγεται το Σούλι και θα το πατήσει. Η άλλη φρίκη θα ξετυλιχτεί εδώ, πιο σκληρή και αιματηρή από την εσωτερική βεντέτα που όμως δεν ξεχνιέται.

Θα έλεγα πως ο Βαγγέλης Μπέκας με τα πραγματικά υλικά που μάζεψε προσεκτικά, και με τα εμβόλιμα δικά του στοιχεία της μυθοπλασίας, έγραψε μια ιστορία που προσεγγίζει την τραγωδία. Μέσα στο απαραίτητο ιστορικό πλαίσιο (καθόσον η πρόθεσή του ήταν να γραφεί ιστορικό μυθιστόρημα) εντάσσει έναν τραγικό ήρωα, με τα διλήμματά του, την υποταγή στη μοίρα του και φυσικά την απαραίτητη άγνοιά του για όλα όσα τον αφορούν. Και γύρω του τα άλλα κοντινά του πρόσωπα μετέχοντας στο προσωπικό του δράμα όσο μπορούν και αντέχουν. Και ακόμα πιο απόμακροι απ' αυτόν (σαν τον χορό της τραγωδίας) οι υπόλοιποι Σουλιώτες που βλέπουν, κρίνουν, προβάλλουν τη θέληση των πολλών. Το εθμικό κυρίαρχο στοιχείο της σκηνής. Και μέσα σ' όλα το μαύρο φυλαχτό, όπως γράφει στο οπισθόφυλλο:

Έρωτας, αδερφή, χρέος. Κόκκινο σαν αίμα. Και μες στον χαλασμό της μάχης των χριστιανών με τους μουσουλμάνους, το μαύρο φυλαχτό γίνεται ευχή και κατάρα για μια λύση.

Μόνο που στη σύγχρονη λογοτεχνία δεν υπάρχει χώρος για τον από μηχανής θεό, να έρθει και να δώσει ως εκ θαύματος λύση στα άλυτα. Έτσι ο συγγραφέας πρέπει να επινοήσει τη δική του απόληξη της ιστορίας. Και αυτό κάνει με τον καλύτερο τρόπο, όπως θα ανακαλύψει διαβάζοντας ο αναγνώστης του.

Για το BOOK TOUR, Διώνη Δημητριάδου.

<http://meanoihtavivlia.blogspot.gr>

Διαβάστε περισσότερα: <http://www.booktourmagazine.com/news/mia-kritiki-proseggisi-sto-istoriko-mythistorima-to-mayro-fylachto-apo-to-soyli-os-toys-korfoys-toy-vaggeli-mpeka-apo-tis-ekdoseis-psychogios/>